

THE WRITTEN VISEGRAD HERITAGE – PROTECTION FOR THE FUTURE

ING. MARTINA BAJZÍKOVÁ, PHD.
ING. JÁN KONIAR, PHD.

The article summarises the proceedings and the main outputs of the international project *The Written Visegrad Heritage – Protection for the Future*, which was implemented by a consortium of scholarly and cultural organisations in the Member States of the Visegrad Group (Budapest City Archives, National Library of the Czech Republic, Slovak National Library, Faculty of Biology of the University of Warsaw) in 2021 – 2022. The project was carried out by an international team of experts on the protection of written cultural heritage. The main aim of the initiative was to share professional information and examples of good practice in relation to the preservation, recovery and digitisation of written heritage for future generations.

Keywords: protection of cultural heritage; written cultural heritage; conservation, restoration; international projects

 martina.bajzikova@snk.sk
jan.koniar@snk.sk

 Národná bibliografia
Slovenská národná knižnica,
Martin

 www.snk.sk

Univerzitná knižnica Varšavskej univerzity

*„Knihy sú nazhromaždeným pokladom sveta,
vhodným dedičstvom pokolení a národov.“*
Henry David Thoreau.

Kultúrne dedičstvo každého národa je to najcennejšie, čím možno vyjadriť hodnotu minulosti, ktorú chceme zachovať do budúcnosti. K najvýpovednejším zdrojom informácií patria písomné záznamy. Písomné kultúrne dedičstvo je potrebné nielen chrániť, ale hlavne zachovávať pre budúce generácie. Jeho ochrana si vyžaduje okrem materiálneho a technického zázemia aj odborníkov rozvíjajúcich teoretické vedomosti a praktické zručnosti.

V snahe zachovať toto kultúrne dedičstvo sa u nadšencov problematiky zrodila myšlienka vytvoriť tím odborníkov v oblasti ochrany písomného dedičstva a pripraviť medzinárodný projekt, ktorý by túto myšlienku pretavil do praktickej podoby. Odbor ochrany fondov SNK bol oslovený organizáciou Archívom mesta Budapešť na zapojenie sa do medzinárodnej spolupráce v oblasti ochrany písomného kultúrneho dedičstva. Výsledkom tejto spolupráce

bola spoločná príprava a realizácia projektu **„The Written Visegrad Heritage - protection for the future“**.

Medzinárodný projekt realizovalo konzorcium v zložení Archív mesta Budapešť (žiadateľ projektu) a partnermi – Národná knižnica ČR, Slovenská národná knižnica a Fakulta biológie Varšavskej Univerzity. Úspešne schválený projekt financovaný Medzinárodným vyšehradským fondom sa realizoval v období od 01. 02. 2021 do 31. 07. 2022.

CIEĽ PROJEKTU

Pri riešení projektu sa stretol medzinárodný tím odborníkov Vyšehradskej štvorky (V4) z oblasti ochrany písomného dedičstva, ktorý si stanovil prioritu sprostredkovať základné odborné znalosti v tejto oblasti pre laickú a profesionálnu obec.

Hlavným cieľom projektu bola, a aj je nová výzva v rámci krajín V4 nadviazať spoluprácu pri ochrane písomného kultúrneho dedičstva, ktorá dovtedy absentovala. Výmenou odborných informácií

a osvedčených postupov možno ušetriť nielen čas, ale aj získať, prípadne konfrontovať odborné metódy v procesoch prevencie, záchranu a digitalizácie písomného dedičstva pre budúce generácie.

Archívne dokumenty, knižničné dokumenty a knihy sú súčasťou nášho kultúrneho dedičstva a verejného vzdelávania. V troch typoch spolupracujúcich inštitúcií (archív, knižnica, univerzita) sú uložené stovky až tisíce (km) dokumentov a kníh, ktoré je potrebné chrániť pred znehodnotením. Dosiahnuť sa to dá vedomou aktívnou a najkvalitnejšou preventívnou a konzervátorskou prácou, ktorá si vyžaduje od daných odborníkov.

VÝSTUPY PROJEKTU

V rámci projektu The Written Visegrad Heritage – Protection for the Future sa partneri zhostili úlohy vytvoriť dva výstupy.

Prvým z nich je **5-jazyčný slovník** (dostupný na internete https://bparchiv.hu/sites/default/files/atoms/files/v4_five_language_dictionary_1.pdf) z papierenskej, konzervátorskej, reštaurátorskej a fotografickej oblasti. Vo všeobecnosti možno uviesť, že jednou z prekážok pri spolupráci a hľadanií adekvátnych riešení je práve jazyková bariéra. Reštaurátori a odborníci síce publikujú štúdie v materinskom jazyku, no pre ostatných odborníkov z V4 sú nedostupné, ak neovládajú ďalší jazyk. V takýchto prípadoch môže slovník pomôcť kultúrnym inštitúciám krajín Vyšehradskej štvorky navzájom si porozumieť a sledovať profesionálny vývoj. Popri rodnom jazyku partnerov projektu (češtine, maďarčine, poľštine a slovenčine) je angličtina piatym jazykom, ktorý môže nielen zlepšiť komunikáciu, ale aj podporiť spoluprácu medzi inštitúciami.

Ďalším výstupom projektuje **manuál na prípravu núdzového protokolu**, ktorý môže pomôcť kultúrnym inštitúciám v krajinách Vyšehradskej štvorky vypracovať ich inštitucionálne núdzové protokoly. Inštitúcie v manuáli nájdu nielen stručný opis všeobecných myšlienok, zdrojov, prameňov, ale aj odporúčania založené na prípadových štúdiách, ktoré by mohli prispôbiť vlastným inštitúciám podľa potrieb, možností a zdrojov. Myšlienka vznikla ako dôsledok častejších prírodných katastrof, k čomu v nemalej miere prispieva aj globálna zmena klímy so všetkými sprievodnými znakmi. V prípade archívov

Workshop; Archív mesta Budapešť – prezentácie partnerov V4

a knižníc sú najnebezpečnejšími hrozbami záplavy, záplavy po silných dažďoch či iné živelné pohromy. V dôsledku toho sa plesne aktivizujú a rast húb na povrchoch predmetov často nenávratne poškodí alebo dokonca zničí neoceniteľné historické prameňe – naše kultúrne dedičstvo. Krajiny skúšajú rôzne metódy s cieľom vyriešiť problém a ochranu svojich zbierok. Prípadové štúdie, ktoré poskytli partneri, opisujú reálne núdzové situácie, ktorých svedkami boli účastníci a ich inštitúcie, respektíve iné inštitúcie krajín V4.

Slovenská národná knižnica v zastúpení odboru ochrany fondov sa podieľala na nasledovných výstupoch:

1. **5-jazyčný multilingvistický slovník** – preložených bolo 1 590 pojmov používaných pri reštaurovaní a konzervovaní z papierenskej či fotografickej oblasti.

Varšava; Riešitelia projektu „The Written Visegrad Heritage - Protection for the Future“

ZÁVER

2. **Workshop** zrealizovaný v SNK na pracoviskách v Martine a vo Vrútkach, kde okrem odborných diskusií sa mohli kolegovia oboznámiť aj s odbornými pracoviskami podieľajúcimi sa na ochrane fondu SNK. Súčasťou výstupov projektu bola aj účasť na workshopoch, ktoré organizovali partnerské inštitúcie.
3. Súčinnosť zainteresovaných projektových strán pri tvorbe materiálu **núdzového protokolu** „*Požiadavky na prípravu núdzového protokolu pre archívy a knižnice*“ – zdefinovanie štruktúry, základných pojmov materiálu a všeobecných pravidiel.

V rámci medzinárodnej spolupráce vznikli nové kontakty až priateľstvá ľudí, ktorých práca nielen naplňa a pre ktorých je ochrana kultúrneho bohatstva a histórie ich národa poslaním. S cieľom umožniť nazrieť aj laickej verejnosti do tejto odbornej oblasti ochrany písomného dedičstva, bola vytvorená webová stránka projektu. Verejnosť a nadšenci kultúrnych hodnôt môžu nahliadnuť do reštaurátorských, konzervačných a digitalizačných prác múzeí, archívov a knižníc na webovej stránke projektu: <https://bparchiv.hu/visegrad>.

Partneri a riešitelia projektu už počas riešenia prejavili záujem o spoluprácu v budúcnosti, preto veríme, že niektoré vízie budeme môcť zrealizovať.